

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

МІЖВУЗІВСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИУРОЧЕНА
ДНЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ
29 жовтня 2024 року

«СИЛА МОВИ:
ДУХ, ЗБРОЯ, ІНТЕЛЕКТ»

Ірина ФАРІОН

Львів 2024

«Сила мови: дух, зброя, інтелект»: збірник тез доповідей Міжвузівської наукової конференції, приуроченої Дню української писемності та мови курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів, м. Львів, 29 жовтня 2024 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2024. 174 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Роман ЛАВРЕЦЬКИЙ	полковник служби цивільного захисту, кандидат історичних наук, доцент, начальник факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Ігор КОВАЛЬ	підполковник служби цивільного захисту, кандидат педагогічних наук, заступник начальника факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Лідія ВЕРБИЦЬКА	кандидат філологічних наук, завідувач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Ірина БАБІЙ	кандидат пед. наук, професор кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Тетяна БОТВИН	доктор філософії, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Тетяна КОНІВЦЬКА	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Марина КУЛЬЧИЦЬКА	кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Галина ХЛИПАВКА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД

Збірник укладено за тезами доповідей Міжвузівської наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів «Сила мови: дух, зброя, інтелект», приуроченої Дню української писемності та мови, 29 жовтня 2024 року.

Матеріали друкуються українською, польською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій

- Секція 1. Мова як інструмент гібридної війни.
- Секція 2. Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. Українська мова у світі.
- Секція 3. Мова і національна психологія. Актуальні питання викладання мовних дисциплін у вищій школі.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

©ЛДУ БЖД, 2024

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=4830429770362123&set=a.132159770189170>.

2. У Харкові відкрили відновлену меморіальну дошку мовознавцю Юрію Шевельову. Укрінформ. 2024. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3390079-u-harkovi-vidkrili-vidnovlenu-pamatnu-dosku-uriu-sevelovu.html>.

3. Фаріон Ірина. Український провінціалізм яскраво втілений у добкіних і кернерах. Онлайн-медіа «Інформаційне агентство «Главком». 2013. <https://glavcom.ua/columns/farion/121974-ukrajinskij-provintsijalizm-jaskravo-vtilenij-u-dobkinih-i-kernesah.html>

4. Фаріон Ірина. Юрій Шевельов – український мовознавець німецького походження | Велич особистості. <https://www.youtube.com/watch?v=rS8I1kyqniI>

5. Цветкова С., Сметана М. Квартира Шевельова у Харкові стала творчою резиденцією. Суспільне Харків. 21 травня 2021. <https://suspilne.media/kharkiv/132454-kvartira-sevelova-u-harkovi-stala-tvorcou-rezidencieu/>

6. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Пороги і запоріжжя. Харків. 1998. с. 341

УДК 82-9.82-92.808.1

МОВНА СТІЙКІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПОРУ В КУЛЬТУРНИХ ПРОДУКТАХ: ЛІТЕРАТУРА, МУЗИКА, КІНЕМАТОГРАФ

Ірина СИНЕВСЬКА

Остан СОЛОНІНКА

Науковий керівник - Надія САЛАМІН

*викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

Ви розмовляєте російською в Україні, читаете Достоевського, живете на вулиці Толстого? Ще 5-10 років тому тисячі наших громадян на подібні запитання уперто відповідали

мовляв, а «какая різниця» аби лише був хліб на столі і мир на землі. І так тривало до повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. Ми забули хто наші сусіди. Новим поколінням українців - на цей раз комуністична ідеологія, затопила пам'ять і свідомість за 70 років окупації наших споконвічних земель, більшовицькою Росією чимало українців повірило в добрі наміри «братнього» народу.

А ті, хто не вірив і не міг вже фізично боротись з колонізаторською жорстокістю так званих визволителів, чинили опір літературним публіцистичним словом, національним кінематографом, музикою. Відомі: 60-ки, поети: Іван Світличний, Ліна Костенко, Іван Драч, Василь Симоненко, художниця Алла Горська, журналіст В'ячеслав Чорновіл, юрист Левко Лук'яненко.

У часи так званої хрущовської відлиги, а згодом Брежнєвщини намагалися різними способами розбудити приспану національну свідомість українців. Особливо, совітська система налякалися резонансної тоді публіцистичної праці молодого письменника з Донбасу Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», що вийшла в світ у Самвидаві і періодично тиражувалася в етерах української редакції «Радіо свобода» з Мюнхена. Автор проводить глибокий аналіз радянської національної політики, зокрема стосовно України, і доводить, що під маскою «інтернаціоналізму» здійснювалася цілеспрямована політика русифікації української культури, мови та ідентичності. Як пише Іван Дзюба: **«Право українця своєю мовою, — а він цього права не має, тобто має теоретично, а практично скористатися не може, бо на кожному кроці «обставини» змушують його переходити на російську».** [2]

Далі імперська комуністична влада взялася за композиторів, співаків, артистів театру і кіно, творчому арсеналі яких цілком домінували рідне слово та мелодія, як зброя у війні за збереження нашої мови. Вдавалися до різних методів і форм убивства популярних серед народу знакових, талановитих майстрів сцени. Саме тому, наприкінці 80-тих років, минулого століття у лісі під Львовом несподівано знайшли тіло фантастично популярного композитора, автора пісні «Червона рута» Володимира Івасюка. Невиліковно захворіли і померли: актор і режисер, один з авторів фільму «Білий птах з чорною ознакою» Іван Миколайчук, а згодом й популярна американська співачка українського походження

Квітка Цісик, яка за океаном встигла записати кілька дисків наших народних пісень. Також, дуже швидко завершили свою зіркову кар'єру: неймовірний співак Назарій Яремчук, композитор Ігор Білозір, зникли з мистецької сцени і тріо Мареничів.

Мета у кремлівських режимів різних часів була одна: не дозволити українцям остаточно усвідомити, що вони мають право на власну державу, яка здавен належала до великої сім'ї Європейських народів. Забути глибоко національні, патріотичні твори Миколи Хвильового «Геть від Москви», Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків», Івана Багряного «Тигролови», Уласа Самчука «Волинь».

Та чи можливо забути? Про символ любові до рідної землі та національної свідомості, про вірш який має сильний емоційний заряд, закликаючи кожного любити Україну не лише на словах, а й діями, зберігаючи її культуру, традиції та цінності, вірш рядки якого, завжди пронизують душу: «Любіть Україну» Володимира Сосюри «Любіть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її, вічно живу і нову, і мову її солов'їну. Без неї — ніщо ми, як порох і дим, розвіяний в полі вітрами...»

Не може змиритися кремлівський режим з нашою державністю і сьогодні. Зовсім недавно у Львові, було жорстоко і зухвало вбито українську мовознавцю, освітянку, політичну та громадську діячку, мовну активістку, публіцистку, доктора філологічних наук, професорку, Ірину Фаріон. Її радикальні публічні висловлювання щодо панування у своїй державі рідної мови викликали агонію московитів. І вони вдалися до чергового терору...

Однак, вже сьогодні у важких умовах війни, переважна більшість наших громадян остаточно зрозуміли, що сучасна українська культура зобов'язана використовувати мову як інструмент опору окупантам, зміцнення національної єдності через мистецькі форми. Дуже добре це можна відслідкувати у фільмі «Довбуш». Фільм «Довбуш» — це український історичний екшн, режисером якого є Олег Сенцов. Він вийшов у 2023 році і розповідає історію легендарного карпатського опришка Олекси Довбуша, який став національним героєм України. Стрічка присвячена боротьбі за

свободу та справедливість, а також життя людей, які жили в Карпатах у XVIII столітті під гнітом польської шляхти. Могутніми та актуальними, є такі словами у фільмі: «Я не хочу тікати. Я хочу жити вільно на своїй землі».

Твори сьогодення, які глибоко відображають реалії сьогодення, болючі переживання війни та національну ідентичність, про національний спротив, наприклад, один із найзворушливіших творів Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну», ця поезія є своєрідним дзеркалом для багатьох українців, які зараз воюють, та їхніх родин. А вислів Павла Вишебаби, «Мова – це наша душа, наша пам'ять, наша ідентичність», підкреслює глибоку роль мови у збереженні української ідентичності, особливо у важкі часи боротьби за незалежність. [1]

Ще один сучасник, Андрій Мероник і його книга «Щоденник війни», у якій він пише: «Мусимо триматися разом, бо від нашої єдності залежить доля нашої держави».

А чого варта пісня підняття, патріотичного духу відомого композитора Олександра Пономарьова «Україна переможе», і ці рядки: «Горить, палає техніка ворожа, Рідна Україна переможе!», які щодня звучать у етерах національних радіо та телеканалів.

У подібних випадках покійна Ірина Фаріон, емоційно казала: «Якщо нема різниці, то вивчи українську, піди до української церкви. Бо світ такого не бачив, аби поляк чи француз спілкувався на своїй території мовою сусідніх держав». [4]

Тому пам'ятаємо, що мова, пісня і кіно, це перші та найосновніші географічні кордони кожної нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальчук, О. (2023). Провідні мотиви й образи поетичної книги Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну». Літературний процес: методологія, імена, тенденції, (22).

URL: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2023.22.2>

2. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація?. Київ : Вид. дім "KM Academia", 1988. 276 с. URL: <http://litopys.org.ua/idzuba/dz12.htm>

3. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. — К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. — 398 с.

URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/movna_sit_49.pdf

Телеканал НТА. «Говорити українською – це означає панувати» | Ірина Фаріон про важливість мови, 2024. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CgbSM9Ogb3A>.

УДК 811.161.2

ПАНТЕЛЕЙМОН КУЛІШ ЯК МОДЕРНІЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Альона ДРОБНА

*Науковий керівник – Мар'яна ГДАКОВИЧ, кандидат
філологічних наук, доцент*

Львівський державний університет внутрішніх справ

Пантелеймон Куліш – одна з ключових постатей в історії української культури, літератури та мовознавства. Він не лише відомий як письменник, перекладач і видавець, а й як реформатор та модернізатор української мови. Він був одним із найактивніших учасників українського національного руху в середині XIX ст. Також належав до Кирило-Мефодіївського братства, яке боролось за українське відродження та автономію, через що його заарештували. У другій половині XIX століття, коли українська мова перебувала під загрозою русифікації та обмежень, Куліш прагнув піднести її до рівня мови літературної, наукової та суспільної комунікації.

Куліш був глибоко освіченою людиною, добре знав сутність кожної літературної мови, добре бачив, що науково в нас вона ледь зароджується, а тому все своє довге й трудяще життя віддавав на створення рідної літературної мови. Поет завжди високо цінував рідне слово, і покладав на нього найбільші сподівання. І саме Куліш усім свідомо показав, що українська мова – це не «мужицька» мова, як називають її сусіди. Він свідомо працював над підвищенням культури української літературної мови, витягуючи її зі стану «змужичілості». Письменник уже добре розумів різницю між мовою народною й мовою літературною, тому працював не покладаючи рук, щоб збільшити культуру літературної чи книжної мови.

З М І С Т

СЛОВО ДО ЧИТАЧА	4
------------------------------	---

СЕКЦІЯ 1**МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ**

Ольга ШЕЛУДЬКО

МОВНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	6
--	---

Діана ТУСИН

УКРАЇНСЬКА МОВА - МОВА ПЕРЕМОГИ.....	9
--------------------------------------	---

Дарія АДОЛЬФ

ІРИНА ФАРІОН І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ЧИ Є МІСЦЕ ДЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ?.....	14
---	----

Павло ДОЛЬНИЙ

«ХТО ЧИТАЄ – ТОЙ ПОНАД ЧАСОМ» - ПРОЄКТ ІРИНИ ФАРІОН «ВІД КНИГИ ДО МЕТИ».....	17
---	----

Олеся ДУМАНСЬКА

ВПЛИВ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЇ НАРОДУ.....	20
---	----

Вікторія ЛОЗА, Марина КУЛЬЧИЦЬКА

АНГЛІЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: КОНЦЕПТУАЛЬНЕ БАЧЕННЯ ІРИНИ ФАРІОН.....	23
---	----

Єлизавета НАВРОЦЬКА

ТАКТИКИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ МОВНОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	27
---	----

Андрій ПУНДИК

ВІЙСЬКОВИЙ СЛЕНГ: МОВНА ПЛУТАНИНА ЧИ НОРМА?.....	29
--	----

Христина СЕРЕДНИЦЬКА

ІРИНА ФАРІОН: БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В ПОЛІТИЦІ ТА СУСПІЛЬСТВІ..... 32

Олеся ВОЙТЮК

ГОЛОС УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ: НАДІЯ СВІТЛИЧНА.....38

Роксолана КУЛИК

У МОВІ СИЛА ЗБРОЇ.....42

Діана БОНДАРЧУК

ВАЖЛИВІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СУСПІЛЬСТВІ.....49

СЕКЦІЯ 2

НАЦІОНАЛЬНІ МОВИ І КУЛЬТУРИ В ЇХ СПЕЦИФІЦІ ТА ВЗАЄМОДІЇ. УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТІ

Анастасія ЛЕВЧЕНКО

КРИМСЬКА ТЕМА У РОМАНІ АНАСТАСІЇ ЛЕВКОВОЇ «ЗА ПЕРЕКОПОМ Є ЗЕМЛЯ».....52

Маркіян ПИТЕЛЬ

УКРАЇНСЬКА МОВА – КЛЮЧ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ ЗА КОРДОНОМ..... 56

Анна БАРАНОВСЬКА, Лідія ВЕРБИЦЬКА

ПЕТРО ЯЦИК – ФУНДАТОР МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ ЗНАВЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (“УБОГИЙ ДУХОМ НЕ МОЖЕ БУТИ БАГАТИМ”)..... 60

Божена КАЛИТЯК

МОВА ЯК СВИТОГЛЯДНИЙ КОМПОНЕНТ ОСОБИСТОСТІ В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО» 65

Оксана ПОГОРЕЦЬКА

МАЛІ НЕ ЗДАТНІ ЗРОЗУМІТИ ВЕЛИКИХ: ВЕЛИКИЙ МОВОЗНАВЕЦЬ
ЮРІЙ ШЕВЕЛЬОВ.....68

Остан СОЛОНІНКА, Ірина СИНЕВСЬКА

МОВНА СТІЙКІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПОРУ В КУЛЬТУРНИХ
ПРОДУКТАХ: ЛІТЕРАТУРА, МУЗИКА, КІНЕМАТОГРАФ.....72

Альона ДРОБНА

ПАНТЕЛЕЙМОН КУЛІШ ЯК МОДЕРНІЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ..76

Олександр ШВЕЦЬ

НАЦІОНАЛЬНО-КРЕАТИВНА МІСІЯ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА В
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІРИНИ ФАРІОН.....79

СЕКЦІЯ 3

МОВА І НАЦІОНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІНН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Олександра ДЕРІКОНЬ

ІНКЛЮЗИВНЕ МОВНЕ НАВЧАННЯ: СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО
СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ВСІХ СТУДЕНТІВ.....83

Владислав ІВАНЮК

МЕТАФОРИЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКИ
ПРАВООХОРОННОЇ СФЕРИ.....87

Остан ІВАЦІШИН

МОВА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....90

Вероніка МАРТИНЕЦЬ

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА
ПРАВООХОРОННОЇ СФЕРИ.....93

Наталія ІВАНИШИН

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА.....97

Марія КОХАН

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ ТА РІВЕНЬ
ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ.....100

Оксана ГАТАЛА

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ І ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ.....105

Ілона КАРАВЕЦЬ

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ
КОНФЛІКТІВ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ
.....108

Богдана НАДОЛІШНЯ

ЗВЕРТАННЯ В КОЛИСАНКАХ ЯК ВИРАЗНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ УКРАЇНЦІВ.....112

Максим ОСІПОВ

МОВА ЯК СПОСІБ СВІТОБАЧЕННЯ.....116

Назарій РОЮК

ЕМОЦІЙНА І ПСИХОЛОГІЧНА СИЛА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ВІД
ОСОБИСТОГО ДО НАЦІОНАЛЬНОГО РІВНЯ.....119

Максим ШМЕГА

МОВА – ЦЕ КЛЮЧ ДО РОЗУМІННЯ СВІТУ І СЕБЕ В НЬОМУ:
ПЕРЕРОДЖЕННЯ ЮРІЯ ІЛЛЕНКА.....123

Тетяна КРАВЧЕНКО

«ЗНАННЯ, ЩО ЗАВЖДИ ВЕДУТЬ ДО ПЕРЕМОГИ» -
ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ПРОЄКТ «ГЕН УКРАЇНЦІВ».....128

Соломія ПОДОБІНСЬКА

РОЛЬ МОВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....132

Вікторія МОНЧАК

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ДРАМІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ «БОЯРИНЯ».....138

Василь СЛОБОДЯН

ВПЛИВ МОВИ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ
КУРСАНТІВ.....142

Анна КИЦАЙ

УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИЩЕВІ НАЗВИ ЯК ПРЕДМЕТ РАНИХ НАУКОВИХ
ПОШУКІВ ІРИНИ ФАРІОН.....148

Іван ЧІПЧИК

ДІАЛЕКТИЗМИ ТА СУРЖИК: ГОВІРКА СЕЛА ТУХОЛЬКИ ЛЬВІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ.....151

Володимир ЗВАРИЧ

МОВНО-КУЛЬТУРНА СФЕРА МАГІЧНОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ТА
АРАБСЬКІЙ ЧАРІВНІЙ КАЗЦІ.....154

Оксана ТКАЧИК

МОВА ЯК СТРИЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДОСВІД
ІРЛАНДІЇ.....158

Максим ШМЕГА

УСВІДОМЛЕННЯ ВАГИ МОВИ: АНАЛІЗ ПОГЛЯДІВ ІРИНИ ФАРІОН
НА «ЗАБРУДНЕНІСЬ» НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ.....163